

طراحی خلاصه سیاست «سلامت اجتماعی» ایران

مجری: دکتر بهزاد دمازی

گروه: سلامت اجتماعی

سال شروع: ۱۳۹۱

سال پایان: ۱۳۹۲

چکیده

مقدمه

بر اساس تعریف سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۹۴۸، سلامت اجتماعی ابعاد سلامت محسوب می‌شود؛ از دو بعد جسمی و روانی سلامت تأثیر پذیرفته و بر آن‌ها اثر متقابل دارد. با اینکه تعاریف متفاوتی برای سلامت اجتماعی ارائه شده است و هنوز اجماعی در تعریف آن وجود ندارد، اما تعریف ارائه‌شده در اولین همایش سلامت اجتماعی کشور (در سال ۱۳۸۷) به‌عنوان محور مباحث این گزارش است. طبق این تعریف سلامت اجتماعی عبارت است از «کمیت و کیفیت تعامل فرد با اجتماع به‌منظور ارتقای رفاه آحاد جامعه». نتیجه نهایی این تعامل ارتقای سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، کاهش فقر و بی‌عدالتی است و نقطه مقابل آن افزایش آسیب‌های اجتماعی است.

روش‌شناسی

این مطالعه بر اساس چارچوب Policy Brief تهیه شده است. داده‌های لازم برای پیش‌نویس این مستند از دو روش به دست آمد: (۱) مرور اسناد شامل منابع داخل کشور، تجربیات سایر کشورها و اسناد داخل کشور ایران در ۵ سال گذشته حاصل شد. (۲) برای نقد و استفاده از نظرات خبرگان در پیش‌نویس نهایی ۶ نفر از افراد دانشگاهی با تحصیلات جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، مددکاری اجتماعی، جرم‌شناسی، روانشناسی اجتماعی و پزشکی اجتماعی به‌عنوان کمیته راهبری فنی استفاده شد و در نهایت در گروه سلامت اجتماعی به بحث و تبادل نظر گذاشته شد.

یافته‌ها

امروز مطالعات متعددی ارتباط بین سرمایه اجتماعی افراد و وضعیت سلامت جسمی و روانی آن‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهد و این امیدواری را برای فعالان بخش سلامت ایجاد می‌کند که با افزایش سلامت اجتماعی می‌توان وضعیت جسمی و روانی را بهتر کرد. شاخص‌های متعددی برای سنجش وضعیت سلامت اجتماعی تعیین و به کار گرفته شده است. مطابق تعریف ارائه‌شده در این گزارش سه دسته شاخص برای سنجش وضعیت سلامت اجتماعی می‌توان تعریف کرد: (۱) شاخص‌های سطح اثر نهایی (آسیب‌های اجتماعی) (۲) شاخص‌های رفتاری (رفتارهای اجتماعی) (۳) شاخص‌های محیطی مشوق برای بروز رفتار اجتماعی سالم. شواهد نشان می‌دهد که رشد آسیب‌های اجتماعی طی سال‌های اخیر صعودی است. مصوبات و مداخلات متعددی برای کاهش آسیب‌های اجتماعی و ارتقای سلامت اجتماعی توسط سازمان‌ها در جریان است اما موانع متعددی وجود دارد که مانع از تأثیر این اقدامات در بهبود شاخص‌های سلامت اجتماعی است؛ به این علل باید اثرات غیرقابل‌انکار تغییرات کلان اقتصادی، سیاسی، بین‌المللی، فن‌آوری و حتی زیست‌محیطی را هم اضافه کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

ارتقای سلامت اجتماعی بدون همکاری بخش‌های مختلف رخ نمی‌دهد و هر بخشی از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باید وظایف خود را انجام دهد، تدوین سند ملی ارتقای سلامت اجتماعی در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ اولین گام است؛ چراکه مرور برنامه‌های موجود در وزارت کشور، سازمان بهزیستی کشور و ... نشان می‌دهد در مجموع یک سند ملی مدون و مبتنی بر شواهد وجود ندارد، بسیاری از آسیب‌های اجتماعی یا مسائل اجتماعی بر یکدیگر اثر هم‌افزایی دارند و رویکرد تدوین برنامه برای تک‌تک این مسائل مدیریت آن را دشوار کرده و منابع را هدر می‌دهد، لذا پیشنهاد این است که سند ملی سلامت اجتماعی با محوریت سه وزارت خانه مسئول شامل وزارت کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تدوین شده و در هیئت دولت تصویب شود و از مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت حمایت‌های قانونی اخذ شود.

ورود تعاریف، مفاهیم، شاخص‌ها و اثرات سلامت اجتماعی بر سایر ابعاد سلامت و همچنین مداخلات به مباحث درسی رشته‌های علوم پزشکی ضروری است، به عبارت دیگر ضرورت دارد پزشکان و کلیه ارائه‌دهندگان خدمات سلامت آموزه‌های مربوط به شناسایی مشکلات اجتماعی مراجعه‌کنندگان و شیوه‌ها یا مراجع رفع مشکل را فراگرفته و به‌طور رسمی در وظایف آن‌ها گنجانده شود به‌ویژه در کار بالینی برای کلیه بیماران شرح حال اجتماعی اخذ شده و تصمیم‌گیری شود.

بسته‌های خدمتی مرتبط به خدمات مشاوره‌ای سلامت اجتماعی و ارتباط نظام مراقبت‌های اولیه کشور (PHC) با مشاوره‌های سلامت اجتماعی تعیین شود.

پژوهش‌های لازم در چهار حوزه تحقیقاتی شامل تحقیقات توصیفی برای تعیین وضعیت سلامت اجتماعی، تحقیق، اتیولوژی بروز و شیوع مسائل اجتماعی، تحقیقات برای تعیین بهترین مداخلات و همچنین تعیین ساختارهای بهینه برای ارتقای سلامت اجتماعی ضروری است.

در طراحی و تصویب هر سیاست عمومی باید اثرات بالقوه منفی و مثبت آن بر سلامت اجتماعی مخاطبان و جامعه پیرامون را تعیین کرد. به عبارت دیگر پیوست اجتماعی سیاست عمومی راهکاری برای ورود موضوع سلامت اجتماعی در سیاست‌های عمومی است.

کلیدواژه: خلاصه سیاست، سلامت اجتماعی، راهکار، آسیب‌های اجتماعی، ایران.